

Beartas Um Chosaint Leanaí

Ráiteas

Tá Ealaín (na Gaeltachta) Teoranta tiomanta do chur chuige a thugann aird ar riachtanais na hóige inár gcuid oibre le leanaí agus le daoine óga. Dearbhaímid go gcuirfimid timpeallacht agus taithí shábháilte ar fáil, áit a dtabharfar tús áite do leas an linbh/ an duine óig. Cloífidimid leis na moltaí in ‘Tús Áite do Leanaí: Treoirlínte Náisiúnta do Chosaint agus Leas Leanaí’ a d’fhoilsigh an Roinn Sláinte agus Leanaí. Tá beartais i dtaobh na bpointí seo a leanas curtha i bhfeidhm againn:

- Cód iompair don fhoireann
- Tuairisciú ar mhí-úsáid a bhfuil taifead air nó a bhfuil amhras ann faoi
- Rúndacht
- Earcú agus Roghnú Foirne
- Bainistiú agus Stiúradh Foirne
- Ról na bPríomhchúramóirí
- Líomhaintí faoi mhí-úsáid ón bhfoireann
- Gearáin agus Ráitis
- Tarlúintí agus Timpistí

Mar aon leis seo, ba cheart:

- Cód ar leith iompair do leanaí agus do dhaoine óga a bheith ag gach grúpa ar leith a dtugamid tacaíocht dóibh, agus a mbeadh baill na ngrúpaí sin páirteach ann.
- Go mbeadh an Ráiteas i dtaobh an Bheartais um Chosaint Leanaí ar fáil do gach ball foirne, do bhoird bhanistíochta, do phríomhchúramóirí, agus do leanaí agus do dhaoine óga atá gníomhach san eagraíocht.

Sainmhíononn an tAcht um Chúram Leanaí, 1991 leanbh mar dhuine atá ‘faoi ocht mbliana déag d’aois, seachas duine atá nó a bhí pósta’ (R.2.1.)

Clár

Ráiteas.....	1
Cód iompair don fhoireann.....	3
Cur chuige a dhíríonn ar leas an linbh	3
Dea-chleachtas.....	4
Iompar Míchuí.....	5
Teagmháil fhisiciúil.....	5
Sláinte agus Sábháilteacht	5
Oifigeach Ainmnithe	6
Nósanna chun taifead a dhéanamh ar tharlúint.....	6
Nósmhaireachtaí Tuairiscithe	7
Ráiteas Rúndachta	8
Ról na bPríomhchúramóirí.....	9
Líomhaintí faoi mhí-úsáid ón bhfoireann	10
Gearáin agus Ráitis.....	10
Tarlúintí agus Timpistí.....	11
AGUISÍN 1: Sainmhínithe ar mhí-úsáid	12
AGUISÍN 2: Liosta teagmhálacha don Roinn Sóisialta áitiúil.....	14
AGUISÍN 3: Liosta daoine ón FSS a bhfuil cúram eolas ‘Keeping Children Safe’ orthu.....	15
AGUISÍN 4: Standard form for reporting child protection and/or welfare concerns	16
AGUISÍN 5: Foirm dhearbhaithe (faoi rún)	18
AGUISÍN 6: Liosta seiceála na ngníomhaíochtaí riachtanacha	19
AGUISÍN 7: Foirm Theistiméireachta Shamplach d’oibríthe deonacha.....	20
AGUISÍN 8: Achoimre	21
Obair an Oifigigh Cúraim Leanaí	21
Dualgais na hEagraíochta Ealaíon maidir le Cosaint Leanaí	21
Beartas um dhéileáil le líomhaintí nó amhras faoi dhrochúsáid leanaí	22
Beartas ina gcuirtear líomhaintí faoi dhrochúsáid leanaí i leith cinnire/oibrí deonach.....	23
Beartas maidir le tuairiscí a choinneáil	23

Cód iompair don fhoireann

Clúdaíonn sé seo an fhoireann *bhuan*, oibrithe deonacha, áisitheoirí agus oibrithe faoi oiliúint.

- Cur chuige a dhíríonn ar leas an linbh
- Dea-chleachtas
- Iompar míchuí
- Teagmháil fhisiciúil
- Sláinte agus Sábháilteacht

Cur chuige a dhíríonn ar leas an linbh

- Caitheamh go cothrom le gach leanbh agus duine óg
- Éisteacht le leanaí agus le daoine óga agus meas a léiriú orthu
- Leanaí agus daoine óga a bheith rannpháirteach i bpróisis déanta cinntí de réir mar is cuí
- Brostú, Tacaíocht agus Moladh a chur ar fáil (beag beann ar chumas)
- Teanga chuí a úsáid (fhisiciúil agus labhartha)
- Spraio agus atmaisféar dearfach a chothú
- Critic dhearfach a sholáthar de réir mar a theastaíonn
- Caitheamh le leanaí agus le daoine óga mar dhaoine aonánacha
- Meas a léiriú ar spás pearsanta an linbh agus an duine óig
- Sainchríocha iompair a phlé le leanaí agus le daoine óga agus lena bpríomhchúramóirí, agus na pionóis a ghabhann lena sárú a phlé leo chomh maith
- ‘Conradh’ grúpa a aontú sula dtosaítear ar sheisiún
- Tuairimí a lorg ón ngrúpa faoi dhul chun cinn an tionscnaimh
- Áiseanna agus ábhair atá oiriúnach d’aois na leanaí a úsáid
- Dea-shampla a thabhairt
- Tuiscint a léiriú do ghníomhaíochtaí eile an linbh nuair atá cleachtaí nó imeachtaí á socrú
- Bheith airdeallach faoi theorainneacha cumais an linbh nó an duine óig, iad a bheith faoi chúram dochtúra, mar shampla.
- Atmaisféar a chothú ina mbíonn iontaoibh ag daoine as a chéile
- Meas a léiriú ar dhifríochtaí cumais, cultúir, reiligiúin, cine agus claonadh gnéis

Dea-chleachtas

- Gach leanbh/duine óg a chlárú ag imeacht (ainm, seoladh, fón, riachtanais speisialta, tinreamh, sonraí teagmhála i gcás práinne)
- An Beartas Um Chosaint Leanáí agus nósanna imeachta a chur in iúl do phríomhchúramóirí / daoine óga, áisitheoirí agus cuairteoirí
- Nósanna imeachta i gcás práinne a bheith ullamh agus an fhoireann a bheith ar an eolas faoi na nósanna sin
- Gan leanáí agus daoine óga le riachtanais speisialta a fhágáil amach agus a bheith tuisceanach leo
- Pleanáil agus ullmhúchán a dhéanamh i gcónaí go fisiciúil agus ó thaobh intinne de
- Aon ábhar imní a chur in iúl don Oifigeach Ainmnithe chun déileáil leo agus nósanna imeachta i gcomhair tuairiscí den saghas sin a leanúint
- Ba cheart go mbeadh beartas frithbhulaíochta ag gach eagraíocht ealaíon. Leanáí agus daoine óga a spreagadh chun aon bhulaíocht, ábhar imní nó buartha a chur in iúl agus le tuiscint a bheith acu ar an mbeartas frithbhulaíochta
- Cóid ghléasta agus iompair a leanúint
- Meastóireacht a dhéanamh ar chleachtais oibre go rialta
- Oiliúint chuí a sholáthar don fhoireann agus d'oibrithe deonacha
- Taifead agus tuairisc a dhéanamh ar aon tarlúintí nó timpistí
- Beartais agus nósanna imeachta a athbhreithniú agus a thabhairt suas chun dáta go rialta
- Eolas a thabhairt do phríomhchúramóirí ar aon cheisteanna a bhaineann lena gclann
- Feitheoireacht chuí a chinntiú bunaithe ar choibhnis chuí de réir aoise, cumais agus gníomhaíochtaí, cothromas inscne a chinntiú in imeachtaí cónaitheacha
- Cumarsáid shoiléir a chinntiú idir an t-ealaíontóir agus an eagraíocht; treoirlínte agus leathanach spreagtha d'ealaíontóirí
- Aontú scríofa a bheith ann le haon eagraíocht sheachtrach a bhfuil an t-ealaíontóir ag obair leis
- Gan ábhar imní a chur i leataobh i.e. gan dada a dhéanamh
- Ná lig d'fhadhb imeacht ó smacht
- Seachain a bheith ag glacadh seisiún leat féin. Mura féidir é sin a dhéanamh, glac do sheisiún i dtimpeallacht oscailte le heolas agus le lántoil na bpríomhchúramóirí
- Seachain síob a thabhairt do leanbh / duine óg agus má dhéanann, bí cinnte go gcuirtear na príomhchúramóirí ar an eolas
- Bí cúramach faoi rudaí a deirtear agus faoin teanga a úsáidtear. Más dóigh leat gur chuir rud éigin a dúirt tú isteach ar dhuine éigin, déan iarracht leithscéal a ghabháil go cúramach tuisceanach.

Iompar Míchuí

- Seachain a bheith ag caitheamh an iomad ama i d'aonair le leanaí / daoine óga
- Ná húsáid nó ná ceadaiigh ráitis mhaslacha nó caint nó iompar graosta (mar sin féin, ní dhéanfar cinsireacht ar obair a eascraíonn as próiseas na healaíne ná ábhar a bhaineann le healaín ar bhealach ar bith)
- Ná déan feoil is iasc de leanaí / daoine óga, ná bí rómhór le haon duine, ná bí róghéar ar aon duine, ná bí ag magadh rómhór faoi aon duine, agus ná tarraing an iomarca airde ar dhuine amháin
- Ná caith le duine ar bith ar bhealach míghéanach agus ná ceadaiigh a leithéid
- Ná buail agus ná tabhair sciúirse fhisiciúil do leanaí / daoine óga
- Ná caith am ar bhealach míchuí le leanaí / daoine óga i.e. lasmuigh d'imeachtaí struchtúrtha de chuid na heagraíochta

Teagmháil fhisiciúil

- Iarr cead ar an leanbh nó ar an duine óg maidir le lámh a leagan ar a gcolainn (seachas i gcás práinne nó contúirte)
- Seachain imirt gharbh nó teagmháil mhíchuí
- Seiceáil go bhfuil gach duine ar a gcompord nuair atáthar ag déanamh gníomhaíochtaí a mbíonn teagmháil fhisiciúil i gceist leo.

Sláinte agus Sábháilteacht

- Ná fág leanaí gan duine éigin i bhfeighil nó i gceannas orthu
- Déan cinnte go láimhseáiltear ábhair chontúirteacha go cúramach
- Cuir timpeallacht shábháilte ar fáil.

Oifigeach Ainmnithe

Tá **Máire Ní Thuathail** ceaptha mar an té ar cheart teagmháil a dhéanamh léi má tá ceist nó ábhar imní agat faoi aon ghné de shábháilteacht nó de leas linbh nó duine óig ar an láthair oibre. Is é dualgas an duine seo comhairle agus tacaíocht a thabhairt don fhoireann faoi bheartais agus faoi nósanna imeachta maidir le cosaint leanaí agus a chinntiú go leantar na nósanna sin. Tá an té atá ainmnithe freagrach freisin as eolas a chur ar fáil d'Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte nó do na Gardaí nuair is cuí sin.

Is féidir teagmháil a dhéanamh le **Máire Ní Thuathail** ag 087 7806007.

Is í **Freda Nic Giolla Chatháin** atá mar an t-oifigeach ainmnithe tánaisteach.

Is féidir teagmháil a dhéanamh le **Freda Nic Giolla Chatháin** ag 085-8512617.

Nósanna chun taifead a dhéanamh ar tharlúint

Ba chóir do gach eagraíocht ealaíon córas agus slí intuigthe a bheith acu d'fhonn ábhar buartha nó imní faoi chosaint leanaí agus daoine óga a thaifeadadh m.s. leabhar tarlúintí. Ba chóir go sonrúfar go soiléir sa bheartas cá gcoimeádtar a leithéid seo de thaifead agus cé aige a bhfuil cead iad a fheiceáil agus scrúdú a dhéanamh orthu. Ba chóir go stórálfai iad go sábháilte agus go gcoimeádfai faoi rún iad.

Ba chóir don fhoireann an t-eolas seo a leanas a thaifeadadh i dtaobh leanaí agus daoine óga:

- Cúiseanna amhrais
- Ábhar buartha
- Rudaí a chonacthas a chuir imní orthu
- Athrú in iompar daoine
- Gníomhaíochtaí agus torthaí

Nuair a insíonn leanbh rud éigin tromchúiseach ba ceart a leanas a dhéanamh:

- Fanacht socair agus éisteacht leis an leanbh / duine óg, dóthain ama a thabhairt dó / di chun a bhfuil le rá aige / aici a rá
- Ná cuir ceisteanna claonta agus ná héiligh sonraí
- Tabhair misneach don leanbh / duine óg, ach ná geall aon rud a choimeád faoi rún

- Ná tabhair ar an leanbh / duine óg na sonraí a athrá mura bhfuil gá leis
- Mínigh don leanbh / duine óg cad é an chéad rud eile a tharlóidh (ba chóir don mhíniú a bheith oiriúnach d'aois an linbh)

Nósmhaireachtaí Tuairiscithe

Ba chóir d'eagraíochtaí nósanna tuairiscithe soiléire a fhorbairt d'fhonn tuairisciú a dhéanamh ar cheisteanna a bhaineann le sábháilteacht agus le leas an linbh / duine óig

- Ba cheart go mbeadh na nósanna tuairiscithe ar eolas go maith ag an bhfoireann agus go mbeadh teacht acu orthu.
- Ba chóir an té a chuireann a b(h)uairt in iúl a choimeád ar an eolas faoina bhfuil ag tarlú (go pointe áirithe - go bhfuil an chéad chéim eile tógtha ag an duine ainmnithe).
- Ba chóir taifead a choimeád ar ghníomhaíochtaí agus ar thorthaí.
- Coimeád taifead ar na sonraí go léir, dáta, am agus daoine atá sáite sa scéal san áireamh (mar shampla, daoine a bhfuil a ainm i leabhar tarlúintí). Ba chóir d'aon eolas a thaifeadtar cloí leis na fíricí.
- Ba chóir an scéal a insint don té atá ceaptha chun déileáil le ceisteanna um chosaint leanaí nó lena (h)ionadaí, mura bhfuil fáil air/uirthi.
- Ba chóir don té is oiriúnaí an t-ábhar imní a phlé nó labhairt leis na príomhchúramóirí faoi. Ba chóir go mbeadh tuismitheoirí, curamóirí agus aosaigh freagracha eile ar an eolas faoi aon tuairisc a dhéanfar, chun nach méadóidh sé an chontúirt atá ag bagairt ar an leanbh / duine óg.
- Tá cead ag an té atá freagrach as déileáil le ceisteanna cosanta an linbh teagmháil a dhéanamh leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach (TUSLA) d'fhonn comhairle neamhfhoirmiúil a fháil sula ndéanann said dtuairisc.
- Cuirfear eolas ar fáil nuair is gá sin amháin.
- Má tá cúiseanna réasúnta ann a bheith imníoch, mar a léirítear thuas, déanfaidh an té atá ainmnithe teagmháil leis an Oibrí Sóisialta ar Dualgas leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, ag baint leas as an ngnáthfhoirm le tuairiscí a dhéanamh atá ar fáil ón nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach. Is féidir tuairiscí a dhéanamh ó bhéal ar dtús leis an Oibrí Sóisialta ar Dualgas, agus a chur isteach ina dhiaidh sin ar an ngnáthfhoirm. Ba chóir tuairiscí a dhéanamh leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach gan aon mhoill.
- Mura bhfuil an té a ainmníodh nó a (h)ionadaí ar fáil, déan teagmháil dhíreach le hoibrí sóisialta áitiúil de chuid Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte ar dualgas.
- I gcásanna práinneacha lasmuigh d'uaireanta oifige na Rannóige Sóisialta de chuid na Gníomhaireachta

um Leanaí agus an Teaghlach, déan teagmháil leis na Gardaí. Más cás atá i gceist ina bhfuil sábháilteacht an linbh / duine óig i mbaol go díreach ag an bpointe ama sin, d'fhéadfadh sé go mbeidh sé riachtanach teagmháil a dhéanamh leis na Gardaí.

Ráiteas Rúndachta

Ba chóir go dtabharfadh ráiteas rúndachta treoir shoiléir faoi na ceisteanna a bhaineann le roinnt faisnéise agus faoi rúndacht cuí a choimeád sa láthair oibre.

Seo a leanas na pointí ba chóir a bheith in aon ráiteas rúndachta:

Tá Ealaín na Gaeltachta tiomanta ionas go gcinnteofar an ceart atá ag daoine ar rúndacht. Mar sin féin, maidir le cosaint agus leas leanaí leanaimid na prionsabail seo a leanas:

- Ní thabharfar eolas amach ach nuair is gá sin, d'fhonn an leanbh / duine óg a choimeád sábháilte.
- Nuair a chinnimid faisnéis den sórt sin a chur ar aghaidh chuig daoine eile d'fhonn an leanbh nó an duine óg a choimeád slán, ní hionann é agus sárú rúndachta.
- Ní féidir linn rúndacht iomlán a gheallúint nuair atá leas an linbh nó an duine óig i mbaol.
- Tá sé de cheart ag príomhchúramóirí, ag leanaí, agus ag daoine óga, fios a bheith acu má táthar ag roinnt faisnéis phearsanta agus / nó má tá tuairisc á cur faoi bhráid Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, sin mura méadófaí an baol atá ann don leanbh / duine óg dá dheasca.
- Ní úsáidfear íomhánna den leanbh / duine óg ar aon chúis gan cead a bheith faighte ón tuismitheoir / cúramóir (mar sin féin, ní féidir linn a chinntiú nach n-úsáidfear ceamaraí / físthaifeadáin ag taibhléirithe poiblí).
- Cuirfear nósanna imeachta i bhfeidhm maidir le húsáid íomhánna de leanaí / daoine óga.
- Cuirfear nósanna imeachta i bhfeidhm freisin d'fhonn faisnéis a thaifeadadh agus a stóráil ar bhealach a chloíonn lenár mbeartas rúndachta.

Ról na bPríomhchúramóirí

Tá Ealaín na Gaeltachta tiomanta do bheith oscailte le gach príomhchúramóir.

Chuirge sin, leanaimid na prionsabail seo a leanas:

- Cuirfear príomhchúramóirí ar an eolas faoinár mbeartas um chosaint leanaí
- Cuirfear príomhchúramóirí agus scoileanna ar an eolas faoi imeacht agus faoi imeachtaí atá á mbeartú
- Eiseofar foirmeacha teagmhála / ceada nuair is gá sin
- Cloífear le cleachtas sláinte agus sábháilteachta
- Cuirfear beartais atá dírithe ar an leanbh de réir na gcleachtas is fearr
- Cloífear lenár dTreoirínte earcaíochta
- Cinnteofar, an oiread agus is féidir, go n-oireann gníomhaíochtaí d'aois na leanaí / ndaoine óga
- Brostófar agus éascófar rannpháirtíocht na dtuismitheoirí, na gcúramóirí nó na n-aosach freagrach de réir mar a oireann.

Má bhímid inníoch nó buartha faoi leas an linbh / duine óig cuirfimid i bhfeidhm na cleachtais seo a leanas:

- Tiocfaimid i gcabhair ar an leanbh nó ar an duine óg
- Coimeádfaimid na príomhchúramóirí ar an eolas ar bhonn leanúnach, sin mura gcuirfeadh a leithéid an leanbh / duine óg i mbaol níos mó
- Sa chás go mbíonn ábhar imní againn maidir le cosaint agus leas leanaí, tá sé de dhualgas orainn iad sin a chur ar aghaidh chuig an Oibrí Sóisialta ar Dualgas agus chuig na Gardaí i gcás práinne
- I gcás gearáin in aghaidh ball foirne, cinnteoidimid láithreach sábháilteacht an linbh / duine óig agus cuirfimid na príomhchúramóirí ar an eolas de réir mar is cuí.

Mar eagraíocht atá dírithe ar leas an linbh, táimid tiomanta do thús áite a thabhairt do riachtanais an linbh. Chuirge sin, cuirfimid na prionsabail seo a leanas i bhfeidhm:

- Déanfaimid teagmháil leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach sa chás go mbíonn ábhar imní ann faoi chosaint linbh
- Molfaimid do phríomhchúramóirí oibrú i bpáirt linn ag leanúint na dTreoirínte atá leagtha amach ag Ealaín na Gaeltachta d'fhonn sábháilteacht a gclainne a chinntiú
- Beidh duine faoi leith ceaptha ar féidir teagmháil a dhéanamh leis / léi, chun cásanna a phlé le príomhchúramóirí sa chás go mbeadh ábhar buartha nó imní ann faoi leas linbh nó duine óig.

Líomhaintí faoi mhí-úsáid ón bhfoireann

Má dhéantar líomhain in aghaidh ball foirne, ní mór dhá nós imeachta faoi leith a leanúint:

1. Maidir leis an leanbh / duine óg pléifidh **An Príomhfheidhmeannach** le ceisteanna a bhaineann leis an leanbh / duine óg.
2. Maidir leis an té a bhfuil an líomhain curtha ina leith pléifidh **An Príomhfheidhmeannach** leis na ceisteanna a bhaineann leis an mball foirne.
  - Is é an chéad rud atá le cinntiú nach bhfuil an leanbh / duine óg i mbaol nuair nach gá sin.
  - Má chuirtear líomhaintí in aghaidh an Oifigigh Ainmnithe, ní mór teagmháil a dhéanamh leis an ionadaí atá ceaptha.
  - Ba chóir na nósanna imeachta a leanúint maidir le tuairiscí a dhéanamh, mar atá pléite sa bheartas seo. Ba chóir go gcuirfí na príomhchúramóirí agus an leanbh / duine óg a choimeád ar an eolas faoi ghníomhaíochtaí atá pleanáilte agus atá curtha i gcrích. Ba chóir caitheamh leis an leanbh de réir mar atá oiriúnach dá (h)aois
  - Cuirfear an ball foirne ar an eolas a luaithe agus is féidir faoi nádúr na líomhna
  - Ba chóir seans a thabhairt don bhall foirne freagra a thabhairt ar an líomhain
  - Ba chóir cathaoirleach / ceannfort na heagraíochta a chur ar an eolas comh luath agus is féidir
  - Ba chóir aon ghníomhaíocht a leanann líomhain mí-úsáide in aghaidh fostaí a chur i bhfeidhm tar éis dul i gcomhairle leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, agus leis na Gardaí
  - Tar éis na comhairle sin, ba chóir go ndéarfadh an cathaoirleach / ceannfort leis an gcúisí é agus go leanfaí na nósanna imeachta atá aontaithe.

Gearáin agus Ráitis

Sa chás go ndéantar Gearán nó Ráiteas:

- Freagrófar gearáin nó ráiteas laistigh de thrí seachtaine
- Tá **An Príomhfheidhmeannach** freagrach as gearáin / ráitis a dhíriú i dtreo an duine oiriúnaigh
- Coimeádfar taifead ar ghearáin ó bhéal agus tabharfar freagra orthu

Tárlúintí agus Timpistí

Nósanna Imeachta i gCás Timpiste

- Tá ar an eagraíocht clár suas chun dáta a choimeád ina bhfuil sonraí teagmhála gach linbh / duine óg atá rannpháirteach san eagraíocht.
- Ba chóir crostagairt a bheith ann de shonraí teagmhála na ndaoine óga idir an leabhar eachtraí agus an comhad.
- Ní mór d'eagraíochtaí seachtracha a mbíonn baint ag d'eagraíocht leo cruthúnas a sholáthar go bhfuil árachas dliteanais poiblí acu.
- Ba chóir go mbeadh boscaí garchabhrach ar fáil agus go ndéanfaí athstocáil orthu go rialta.
- Ní mór an fhoireann a chur ar an eolas faoi láithreacha na mboscaí garchabhrach agus faoi bheartas Sláinte agus Sábháilteachta na heagraíochta. Ní mór an fhoireann a chur ar an eolas faoi láthair na leabhar tarlúintí agus timpistí.
- Ní mór rabhadh oiriúnach a thabhairt do dhaoine óga faoin mbaol a bhaineann le hábhar contúirteach.
- Coimeád cuntas ar threalamh contúirteach agus glac céimeanna chun an baol a laghdú oiread agus is féidir.
- Ullmhaigh córas garchabhrach do thurais amach ó shuíomh baile na heagraíochta.

AGUISÍN 1: Sainmhínte ar mhí-úsáid

Cuirtear síos ar cheithre phríomhchineál mí-úsáide in *Tús Áite do Leanaí: Treoirlínte Náisiúnta do Chosaint agus Leas Leanaí*. Seo a leanas achoimre ar a bhfuil d'fhaisnéis sa cháipéis sin. Tá na sainmhínte iomlána le fáil in *Tús Áite do Leanaí: Treoirlínte Náisiúnta do Chosaint agus Leas Leanaí* 1999 (Caibidil 32-36).

1. Faillí

'Sainmhínítear an fhaillí' mar staid 'ina bhfulaingíonn an leanbh dochar suntasach nó bac ar a f(h)orbairt nuair a choimeádtar bia, éadach, teas, glaine, spreagadh intleachtúil, cúram agus sábháilteacht uaidh/uaihi, agus nuair nach mbíonn cumann ceanúil aige/aici le daoine fásta, agus nuair nach bhfuil cóir leighis le fáil aige/aici.' '....Sroictear an tairseach ar a dtugtar 'dochar suntasach' nuair a dhéantar faillí i riachtanais an linbh go dtí an pointe nuair atá a shláinte agus a forbairt i mbaol tromchúiseach.' (*Tús Áite do Leanaí* lch 31)

2. Mí-úsáid mhothúcháinach

Is i gcomhthéacs an chumainn a bhíonn idir cúramóir agus leanbh a tharlaíonn mí-úsáid mhothúcháinach de ghnáth seachas mar tharlúint amháin nó sraith tarlúintí.

'Mura mbíonn foirmeacha eile mí-úsáide i gceist, is annamh a fheictear comharthaí nó airíonna den mhí-úsáid fhisiciúil.' (*Tús Áite do Leanaí* lch 31)

Ina ionad sin, is minic a thagann sé chun tosaigh in iompar nó i bhfeidhmiú fisiciúil an linbh. Ar na comharthaí seo bheadh, cumann imníoch lena chúramóirí, míshonasacht, gan mórán measa aige/aici air/uirthi féin, dul chun cinn míshásúil san oideachas agus san fhorbairt phearsanta, nó iompar doicheallach.

'Sroictear tairseach an 'dochair shuntasaigh' nuair a bhíonn mí-úsáid i gceist i bhformhór na n-idirghníomhaíochtaí ionas gurb ionann é sin an gnáthmhodh iompair idir an leanbh agus an tuismitheoir/cúramóir.' (*Tús Áite do Leanaí* lch 32)

Seo a leanas roinnt samplaí den rud a measfaí é mar mhí-úsáid mhothúcháinach:

- Bheith ag brú tréithe diúltacha ar leanaí, bheith á síorcháineadh le searbhas, le doicheall agus le lochtú;
- Nuair nach léiríonn an tuismitheoir/cúramóir mothúcháin mhuirneacha don leanbh;
- Gan freagairt do riachtanais an linbh, gan bheith de réir a chéile sna rudaí a mbíonn súil leo ón leanbh, nó a bheith míréalaíoch sna rudaí a bhfuil súil leo ón leanbh;
- Freagracht a bhrú ar an leanbh róluath;
- Gan a bheith réalaíoch faoi chumas an linbh rud éigin a thuiscint, nó a bheith ag súil go n-iompróidh sé/sí é/í féin ar bhealach áirithe;
- Gan dóthain cosanta a chur ar fáil don leanbh, sin nó an iomad cosanta a dhéanamh air/uirthi;
- Rósmacht míréasúnta a chur i bhfeidhm;
- Go bhfeicfeadh an leanbh foiréigean baile.

3. Mí-úsáid fhisiciúil

Is ionann mí-úsáid fhisiciúil agus aon ghortú nach timpiste é, nó gortú a leanann teip nó faillí thoilteanach i gcosaint an linbh; Seo a leanas roinnt samplaí de ghortú fhisiciúil:

- Croitheadh;
- An iomad fórsa i láimhseáil an linbh;
- Nimh a thabhairt do dhuine d'aon turas;
- Plúchadh;
- An leanbh a chur i riocht go bhféadfadh dochar suntasach éirí dó de dheasca faillí nó in aon turas.

4. Mí-úsáid ghnéasúil

Is ionann mí-úsáid ghnéasúil agus leanbh a úsáid d'fhonn sásamh gnéasúil a bhaint amach nó mothúcháin ghnéasúla a dhúiseacht iontu féin nó i ndaoine eile.

Seo a leanas roinnt samplaí de mhí-úsáid ghnéasúil:

- Na baill ghnéasúla a nochtadh nó aon ghníomh gnéasúil a dhéantar d'aon turas os comhair an linbh;
- Teagmháil le corp linbh nó ionsaí ar chorp linbh d'aon ghnó, cé acu an é an duine féin a dhéanann é nó a úsáidtear uirlis éigin, d'fhonn sásamh nó dúiseacht ghnéasúil a spreagadh;
- Ag suaitheadh na mball gnéasúil i láthair linbh, nó ag déanamh linbh rannpháirteach i ngníomh den chineál;
- Caidreamh collaí le leanbh cé acu gníomh béil, faighne nó anais é;
- Mí-fheidhm ghnéasúil a bhaint as leanbh... San áireamh anseo freisin bheadh taispeáint ábhar gnéasúil do leanaí, rud ar gné den phróiseas 'ullmhaithe' é a bhíonn ar siúl acu siúd a dhéanann gníomhartha mí-úsáide;
- Caidreamh collaí ina bhfuil beirt comhthoilteanach, idir duine fásta agus duine faoi aois.

AGUISÍN 2: Liosta teagmhálacha don Roinn Sóisialta áitiúil

Cathair na Gaillimhe	An Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, Roinn Oibre Sóisialta Chathair na Gaillimhe, An Oifig Sláinte Áitiúil, 25 Bóthar an Chaisleáin Nua, Gaillimh.	091 546366	9am - 5pm
Tuaim	An Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, Roinn na hOibre Sóisialta um Chosaint Leanaí, An tIonad Teaghlaigh, Bóthar Bhaile Átha Cliath, Tuaim, Co. na Gaillimhe.	093 37264	9am - 5pm
Uachtar Ard	An Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, Roinn Oibre Sóisialta Uachtar Ard, An tIonad Sláinte, Uachtar Ard, Co. na Gaillimhe	091 552200	9am - 5pm

AGUISÍN 3: Líosta daoine ón FSS a bhfuil cúram eolas ‘Keeping Children Safe’ orthu

Bríd Burke, Seirbhísí Pobail, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Bóthar Shéamuis Uí Choirc, Gaillimh
brid.burke@hse.ie | T: 091 – 548440 | F: 091 – 524226 | M: 086 – 2556103

Sandra Claxton, Seirbhísí Pobail, FSS, Seanbhóthar Chathair na Mart, Caisleán an Bharraigh, Co. Mhaigh Eo
sandra.claxton@hse.ie | T: 094 – 9042579 | F: 094 – 9020452 | M: 087 – 9074668

AGUISÍN 4: Standard form for reporting child protection and/or welfare concerns

In case of Emergency or outside TUSLA office hours, contact should be made with An Garda Síochána

A. To Principal Social Worker

or Duty Social Worker : _____

1. Details of Child:

Name: _____ Male: _____ Female: _____

Address: _____

_____ Age/D.O.B.: _____

_____ School: _____

1.a. Name of Mother: _____

Name of Father: _____

Address of Mother if different to Child:

Address of Father if different to Child:

_____

_____

_____

_____

Telephone Number: _____

Telephone Number: _____

1.b. Care and Custody arrangements regarding child, if known: _____

_____

1.c. Household Composition:

Name:	Relationship to Child:	Date of Birth:	Additional Information
			e.g. School/Occupation:

Note: A separate report form must be completed in respect of each child being reported.

2. Details of concern(s), allegation(s) or incident(s) dates, times, who was present, description of any observed injuries, parent's view(s), child's view(s) (if known).

3. Details of person(s) allegedly causing concern in relation to the child:

Name: _____ Age: _____ Male: _____ Female: _____

Address: _____

_____

Relationship to Child: _____

Occupation: _____

Name and Address of other personnel or agencies involved with this child:

Social Workers: _____ School: _____

Public Health Nurse: _____ Gardaí: _____

G.P.: _____ Pre-School/Crèche/Youth Club: _____

Hospital: _____ Other, specify e.g. Youth Groups, After School Clubs: _____

5 a. Are Parents/Legal Guardians aware of this referral to the Social Work Department? Yes No

5b. Are the Parents/Legal Guardians supportive? Yes No .

6. Details of Person reporting concerns: (Please see Guidance Notes re Limitations of Confidentiality) Name: _____

Occupation: _____

Address: _____ Telephone Number: _____

Nature and extent of contact with Child/Family: _____

_____ . Details of Person

completing form: Name: _____ Date: _____ Occupation: _____

Signed: _____

GUIDANCE NOTES:

TUSLA has a statutory responsibility under the Child Care Act, 1991, to promote the welfare and protection of children in their area. TUSLA therefore has an obligation to receive information about any child who is not receiving adequate care and/or protection.

This reporting form is for use by:

- TUSLA Personnel.
- Professionals and individuals in the provision of childcare services in the community who have service contracts with the Health Service Executive/ TUSLA.
- Designated person in a voluntary or community agency.
- Any professional, individual or group involved in services to children who becomes aware of a child protection or welfare concern, or to whom a child protection or child welfare concern is reported.

Please fill in as much information and detail as is known to you. (TUSLA personnel should do this in consultation with their line manager). This will assist the Social Work Department in assessing the level of risk to the child, or support services required. If the information requested is not known to you, please indicate by putting a line through the question. It is likely that a social worker will contact you to discuss your report.

TUSLA aims to work in partnership with parents. If you are making this report in confidence you should note that the TUSLA cannot guarantee absolute confidentiality as:

- A Court could order that information be disclosed.
- Under the Freedom of Information Act, 1997, the Freedom of Information Commissioner may order that information be disclosed.

You should also note that in making a 'bona fide report' you are protected under the Protection for Persons Reporting Child Abuse Act, 1998. If you are unsure if you should report your concerns, please telephone the duty social worker and discuss your concerns with him/her. (Local arrangements to be inserted.)

AGUISÍN 5: Foirm Dhearbhaithe (faoi rún)

Foirm dhearbhaithe do gach duine a oibríonn le leanaí agus le daoine óga.

Sloinne: _____ Céadainm: _____

Dáta Breithe: _____ Áit Bhreithe: _____

Seoladh: _____

Uimhir Ghutháin: _____ Fón Póca: _____

Ainm ar bith eile a mbíodh aithne ag daoine ort: _____

An bhfuil cúis ar bith ann a mheasfaí tú a bheith míoiriúnach le dul i mbun oibre le leanaí nó le daoine óga?

Tá   Níl

Más é 'Tá' an freagra a thug tú, mínigh an fáth anseo thíos.

Ar ciontaíodh i gcion coiriúil riamh thú? Ciontaíodh   Níor ciontaíodh

Más é 'Ciontaíodh' an freagra a thug tú, tabhair sonraí anseo thíos maidir le nádúr agus dáta(i) an chiona/na gcionta:

Sínithe: _____ Dáta: _____

AGUISÍN 6: Liosta seiceála na ngníomhaíochtaí riachtanacha

Gníomhaíochtaí riachtanacha	Cé atá freagrach	Spriocam	Déanta
An Príomhfheidhmeannach a bheith páirteach (mura bhfuil cheana)			
Oifigeach Ainmnithe (OA) agus Oifigeach Ainmnithe Tanáisteach (OAT) a cheapadh			
Foinsí tacaíochta a aithint don OA agus don OAT			
Cód iompair a chur ar fáil don fhoireann			
Ráiteas um Chosaint Leanaí a cheapadh			
Beartas a cheapadh maidir le hearcaíocht, tacaíocht agus maoirseacht (lena n-áirítear Foirm Mholtóireachta d’Oibrithe Deonacha agus Foirm Dhearbhaithe Shamplach)			
Gnásanna a bhunú maidir le taifeadadh eolais (tarlúintí agus údair amhrais) agus maidir le tarlúintí a thuairisciú			
Ráiteas rúndachta a ullmhú			
Gnásanna a cheapadh a úsáidfear má dhéantar líomhain i gcoinne ball foirne			
Aiseolas a lorg ó chomhairleoir dlí i dtaobh na dtreoirlínte nua			
An Bord a chur ar an eolas faoi na beartais agus gnásanna nua maidir le Cosaint Leanaí			
Ionduchtú a phleanáil le haghaidh na foirne/baill foirne nua/oibrithe deonacha/intéirnigh			
Tuismitheoirí, leanaí agus daoine óga a chur ar an eolas faoi bhur mbeartais agus bhur ngnásanna nua i dtaca le Cosaint Leanaí (le bileog eolais, mar shampla)			
An beartas a athbhreithniú gach bliain			
Tabhair chun d’aire: ní liosta cuimsitheach é seo			

AGUISÍN 7: Foirm Theistiméireachta Shamplach d'oibrithe deonacha

Confidential

_____ has expressed an interest in becoming a volunteer with this club/organisation and has given your name as a referee.

This post involves substantial access to children and as an organisation committed to the welfare and protection of children, we are anxious to know if you have any reason at all to be concerned about this applicant being in contact with children and young people?

Yes No

If you have answered yes, we will contact you in confidence.

If you are happy to complete this reference, all information contained on the form will remain confidential and will only be shared with the applicant's immediate supervisor, should they be offered a volunteer position. We would appreciate you being extremely candid in your evaluation of this person.

How long have you known this person? _____

In what capacity?

_____
What attributes does this person have which you would consider makes them a suitable volunteer?

_____
_____

How would you describe their personality? _____

_____

Please rate this person on the following (please tick):

	Poor	Average	Good	V/Good	Excellent
Responsibility					
Maturity					
Self-motivation					
Motivation of others					
Energy					
Trustworthiness					
Reliability					

Signed: _____ Date: _____

Occupation: _____

AGUISÍN 8: Achoimre

Obair an Oifigigh Cúraim Leanaí

1. Feidhmiú mar fhoirse eolais i leith nithe a bhaineann le cosaint leanaí.
2. Glacadh le haon imní i gceist agus sin a mheas.
3. Dul i dteagmháil leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach/Garda Síochana agus gníomhaireachtaí eile faoi amhras nó cásanna mí-úsáide leanaí.
  - De réir an Achta um Chosaintí do Dhaoine a Thuairisceoidh Drochúsáid Leanaí, 1998, tá cead ag aon fhostaí nó duine deonach tuairisciú a dhéanamh iad fhéin má tá imní fós orthu faoi Chosaint Leanaí.

Dualgais na hEagraíochta Ealaíon maidir le Cosaint Leanaí

- Feidhmiú mar fhoirse eolais i leith nithe a bhaineann le cosaint leanaí.
- Comhordú a dhéanamh ar ghníomhaíocht taobh istigh den eagraíocht.
- Dul i dteagmháil leis an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, leis an nGarda Síochána agus le haon ghníomhaireachtaí eile faoi amhras nó cásanna drochúsáide leanaí.
- A bheith i dteagmháil leis an mball oiriúnach de na Seirbhísí Pobail atá freagrach as cosaint leanaí ina gceantar féin.
- Cinntiú go bhfuiltear ag cloí le beartas cosaint leanaí na heagraíochta agus leis na nósanna imeachta.
- Bainisteoir na heagraíochta a choinneáil ar an eolas.
- Comhairle a chur maidir le riachtanais oiliúna i leith cosaint leanaí.
- De ghnáth, cuirtear na tuismitheoirí/caomhnóirí ar an eolas má tá tuairisc faoi chás drochúsáide á cur chuig an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach ach caithfear coinneáil i gcuimhne i gcónaí **gurb é tábhacht agus cúram an pháiste an príomhphrionsabal** agus de réir an phrionsabail sin a dhéilealfaidh an t-Oifigeach Forbartha le haon chás um chosaint leanaí.
- Sa gcás agus nach mbeadh fáil ar an Oifigeach Forbartha tá na freagrachtaí thuas ag Bainisteoir na heagraíochta.

Beartas um dhéileáil le líomhaintí nó amhras faoi dhrochúsáid leanaí

Is é beartas Ealaín (na Gaeltachta) Teoranta go dtugtar tús áite do shábháilteacht agus do leas leanaí/daoine óga thar aon ní eile.

Má insíonn leanbh/duine óg go bhfuil dochar/díobháil á dhéanamh dó/di nó má thugann cinnire/oibrí deonach faoi deara go bhfuil dochar /díobháil a dhéanamh do leanbh/daoine óg, **seo iad na**

céimeanna a ghlacaimid:

- Glacfar leis an scéala go dáiríre.
- Éistfidh an Cinnire go cúramach leis an leanbh/duine óg agus tabharfar am dó/di a scéal a insint.
- Ní chuirfear aon treoir ná ceisteanna ar an leanbh/duine óg ná ní thabharfar moltaí.
- Cuirfear an páiste ar a shuaimhneas.
- Déanfar taifead ar an scéal chomh cruinn agus is féidir.
- Cuirfear an t-eolas ar aghaidh chuig an Oifigeach Forbartha Ealaíon don Óige, in Ealaín na Gaeltachta Teo., déanfaidh sise teagmháil leis an nGníomhaireacht um Leanáí agus an Teaghlach / an Garda Síochána.

Má thugtar dochar /díobháil faoi deara (comharthaí, marc nó gortú nach féidir a mhiniú go réasúnta) nó má bhíonn iompar neamhghnách ag leanbh/duine óg:

- Déanfar an t-eolas a thairfeadh mar aon le dátaí, amanna agus aon eolas eile faoin gcomhartha nó faoin iompraíocht.
- Cuirfear an t-eolas ar aghaidh chuig an Oifigeach Forbartha Ealaíon don Óige lena mheas.

I gcás éigeandála amháin nó mura mbíonn foireann na Gníomhaireachta um Leanáí agus an Teaghlach ar fáil, déanfar an tuairisc díreach chuig na Gardaí.

Ní ar an eagraíocht seo atá an freagracht ar an mbreith a dhéanamh an ndearnadh nó nach ndearnadh dochar/díobháil. Is leis an nGníomhaireacht um Leanáí agus an Teaghlach /an Garda Síochána sin a dhéanamh.

Beartas ina gcuirtear líomhaintí faoi dhrochúsáid leanaí i leith cinnire/oibrí deonach

Is é beartas Ealaín na Gaeltachta Teo. sa chás go gcuirtear líomhaintí in aghaidh oibrí san eagraíocht ná a leanas;

- Déileálfar mar is cóir le gach uile dhuine atá páirteach.
- Déanfar a chinntiú nach mbeidh níos mó baol ann don pháiste.
- Cuirfear an Bainisteoir ar an eolas chomh luath agus is féidir.
- Déanfar an líomhain a mheas go pras agus go cúramach.
- Leanfar nósanna imeachta mar atá aontaithe sna beartais agus de réir an chonartha fostaíochta.
- Déanfar taifead.
- Déanfar cinneadh an ceart an tuairisc a chur chuig an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, beidh an cinneadh sin bunaithe ar cé chomh mór agus atá an imní.
- Beidh dlúthcheangal idir Ealaín na Gaeltachta Teo. agus an Gníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach san fhiosrúchán.

Is é Cathaoirleach na heagraíochta atá ainmithe chun déileáil lena leanas:

- Tuismitheoirí/caomhnóirí an pháiste a chur ar an eolas.
- Comhairle a chur ar an té a bhfuil an chúis curtha ina leith.
- Más i gcoinne an Oifigigh Forbartha atá na líomhaintí is faoi Bhainisteoir na heagraíochta atá sé an tuairisc faoin leanbh/duine óg a chur chuig an nGníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.

Beartas maidir le tuairiscí a choinneáil

Is é beartas Ealaín (na Gaeltachta) Teo. maidir le tuairiscí a choinneáil ná mar seo a leanas:

- Caithfear cuntas cruinn a choimeád faoi gach uile leanbh/duine óg atá cláraithe don cheardlann/clár/imeacht.
- Beidh gach uile chuntas coinnithe faoi rún.
- Beidh ar thuismitheoir/chaomhnóir na foirmeacha atá luaite thíos a chomhlánú agus a shíniú i leith cuntas sláinte agus fadhbanna sláinte a linbh/duine óig.
- Foirm iontrála a thugann cuntas ar shláinte a linbh/duine óig.
- Foirm aire speisialta/cúram leighis (ailléirge/asma).
- Foirm cuntas ar thimpiste le síniú (Féach an beartas maidir le timpistí/cás éigeandála).
- **Coinneofar na cuntais seo ar fad faoi rún.**